

Kajaanin kaupunki

Kajaanin perusope- tuksen opetussuunni- telma

PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT KOSKIEN LUKUJA 3–5,
7, 10 JA 11 1.8.2026 ALKAEN
LUONNOS

Sisällys

3 Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	3
4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri	3
4.5 Paikallisesti päätettävät asiat	3
5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen	10
5.6 Paikallisesti päätettävät asiat	10
5.6.6 Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus	10
5.6.7 Yhdysluokkaopetus	10
5.6.8 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus	11
5.6.9 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	11
5.6.10 Perusopetuksen poikkeava järjestäminen	14
5.6.11 Opetus erityisissä tilanteissa	15
7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	16
7.9 Paikallisesti päätettävät asiat	16
7.9.1 Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut	16
7.9.2 Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyyden arvioimisen paikalliset periaatteet, käytännöt ja vastuut	17
7.9.3 Oppilaskohtaisen tuen pienryhmien koko ja muodostaminen	18
7.9.4 Oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu	18
7.9.5 Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut	20
10 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	21
10.5 Paikallisesti päätettävät asiat	21
10.5.1 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) – oppimäärän erityinen tehtävä	22
10.5.2 S2-opetuksen toteuttaminen	22
10.5.3 S2-opetuksen järjestäminen	24
10.5.4 Oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteettien kehittyminen	24
10.5.5 Oman äidinkielen opetus	25
10.5.6 Siirtyminen S2-oppimäärästä S1-oppimäärään	26
11 Kaksikielinen opetus	27
11.3 Kaksikielinen opetus Kajaanissa	27
11.3.6 Kaksikielisen opetuksen (suomi-englanti) arviointikäytännöt ja opiskelun tuki	27

Kajaanin kaupunki

**Kajaanin perusopetuksen
opetussuunnitelma,
luonnos**

03.06.2026

3 Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Kajaanin kaupunki opetuksen järjestäjänä varmistaa, että jokaisella koululla on edellytykset opetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin rakentamiseksi ja kehittämiseksi. Kajaanin kaupunki huolehtii, että kouluissa on ajanmukaiset sekä terveelliset, turvalliset ja esteettömät tilat järjestää ja toteuttaa perusopetusta. Jokaisella koululla on rehtori, joka johtaa oman koulunsa toimintaa. Kajaanin koulujen rehtoreiden keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö perusopetuksen hallinnon kanssa tuo yhtenäisyyttä koulujen toimintaan kaupunkitasolla. Hyvin toimivat opiskeluhoolto-, ruoka- ja siisteyspalvelut sekä toimiva ICT-tuki mahdollistavat tehokkaan toiminnan ja keskittymisen koulun perustehtävään.

Opetuksen järjestämisen suunnittelussa tarkastellaan vuosittain henkilöstöresurssin riittävyyttä mm. koulunkäynninohjaajien, tukiluokanopettajien, erityis-/erityisluokanopettajien sekä resurssiopettajien osalta. Perusopetuksen hallinto vastaa resurssien suunnittelusta ja varaamisesta pyrkien koulujen tasapuoliseen kohteluun. Oppilaaksioton periaatteet vaikuttavat omalta osaltaan siihen, että ryhmäkoot eri koulujen välillä pysyvät yhtäläisinä ja maltillisina. Koulut vastaavat resurssin toteutuksesta ja siitä, että resurssi tulee käytettyä mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Opiskeluhoitopalveluiden riittävyyttä tarkastellaan yhteistyössä palvelut tuottavan Kainuun hyvinvointialueen kanssa.

Henkilöstön täydennyskoulutuksella pyritään huolehtimaan henkilöstön ammattitaidosta, vahvistamaan henkilöstön kykyä huomioida opetusryhmän sekä yksittäisten oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset. Henkilöstöä kannustetaan muuttuvassa yhteiskunnassa joustavuuteen ja muuntautumisvalmiuteen.

Yhteistyö ympäröivän yhteiskunnan kanssa edistää mahdollisuuksia uuden opetussuunnitelman mukaisen toimintaympäristön luomiseen ja toteuttamiseen. Kajaanissa koulun ja opetusryhmien yhteisöllisyyden kehittämisessä tehdään yhteistyötä nuorisotyön, koulunuorisotyön ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden esimerkiksi seurakuntien, urheiluseurojen, 4H-yhdistyksen, MLL:n sekä muiden järjestöjen kanssa. Kajaani opetuksen järjestäjänä mahdollistaa rakenteellisella tasolla nämä toiminnot. Koko kaupungin yhteisen vanhempaintoiminnan mahdollistaminen tukee yhtenäistä toimintakulttuuria. Näin edistetään myös vanhempien osallisuutta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on rakentaa kaupunkiin uuden toimintakulttuurin mukaiset yhteiset ja yhteneväiset toimintamallit ja rakenteet. Kajaanin perusopetuksessa käytetään Opetushallituksen mallilomakkeiden mukaisia tuen arviointi ja suunnittelu -lomakkeita, jotka takaavat kaikille oppilaille yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun.

Kajaanin perusopetuksessa on kaikkien koulussa työskentelevien ammattihenkilöiden käytössä opetussuunnitelman sisältämien suunnitelmien ja toimintamallien lisäksi muita työskentelyä ohjaavia ja tukevia materiaaleja. Näitä ovat esimerkiksi Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirja, Digitaalisen osaamisen tiekartta, Yhteisöllisyyden vuosikello ja ideapankki, Wilman PDF-lomakkeet.

Kajaanin perusopetuksen kouluissa pyritään tukemaan oppilaita heidän oppimissensa ja koulunkäyntinsä tuen tarpeet huomioiden. Lähtökohtaisesti oppilaat käyvät koulua lähikoulussaan ja heille annetaan siellä heidän tarvitsemaansa tukea yhdenvertaisesti. Mikäli oppilaan lähikoulussa ei ole mahdollista tarjota riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea, kuten oppilaskohtaisena tukitoimena annettavaa erityisluokanopettajan opetusta erityisluokassa, oppilaan on mahdollista saada tarvitsemaansa tukea kaupungin toisessa koulussa. Eri kieli- ja kulttuuritaustasta tuleville oppilaille tarjotaan valmistavaa opetusta ennen perusopetukseen siirtymistä.

Jokaisessa koulussa toteutetaan yhteisöllistä ja yksilökohtaista opiskeluhoitoa. Yhteisöllinen opiskeluhoito on keskeinen osa koulujen toimintakulttuuria ja sen toiminta suunnitellaan lukuvuoden alussa ja sitä arvioidaan lukuvuoden lopussa. Yhteisölliseen opiskeluhoitoon liittyen ennaltaehkäisevällä toiminnalla ja työllä on suuri merkitys.

Jokaisessa kajaanilaisessa koulussa on oppimista tukeva toimintaympäristö. Toimivan fyysisen ympäristön lisäksi se rakentuu yhteisistä toimintatavoista ja säännöistä, henkilökunnan osaamisesta ja monenlaisesta yhteistyöstä kouluyhteisön sisällä mutta myös ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen on osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Tavoitteena on tukea oppilaiden liikkumista, hyvinvointia ja oppimista sekä vahvistaa liikunnallista toimintakulttuuria. Koulu suunnittelee ja toteuttaa toimintaa osana lukuvuosisuunnitelmaa. Liikunnallisuutta edistetään opetuksessa toiminnallisien menetelmin ja osana koulun muuta toimintaa. Oppimisympäristöjä ja koulupäivän rakennetta kehitetään liikkumista tukeviksi. Koulu tukee oppilaiden liikkumista myös välitunneilla. Oppilailla on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Kodin ja koulun yhteistyöllä tuetaan oppilaiden hyvinvointia ja liikkumista. Koulu tekee yhteistyötä liikunnallista elämäntapaa tukevien toimijoiden kanssa. Toiminnan toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Paikallisesti päätetään liikunnallisen elämäntavan edistämisen toteuttamisesta, seurannasta ja arvioinnista.

Kouluissa on omaan kouluun soveltuva ja tarkoituksenmukainen tiimirakenne, joka mahdollistaa uudenlaisen toimintakulttuurin kehittämisen. Tiimeissä kehitetään yhteistyötä koulun sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Koulun toimintakulttuuri edellyttää yhteistyötä koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Uusi opetussuunnitelma edellyttää entistä enemmän yhteisopettajuutta ja samanaikaisopettajuutta. Sisäisen yhteistyön rakentaminen ja suunnittelu vaatii yhteistä aikaa ja tämän mahdollistaminen suunnitelmaan koulukohtaisesti. Yhteisöllisyyden kannalta on tärkeää, että henkilöstöllä on

yhteisiä kokouksia ja koko kouluyhteisön tilaisuuksia. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen ja mentorointi ovat tärkeitä ja edistävät työyhteisöön kiinnittymistä.

Kouluissa huomioidaan kielitietoinen toimintakulttuuri, jossa kielen merkitys opetuksessa ja kaikessa koulun toiminnassa otetaan huomioon. Kielitietoisessa koulussa kaikki opiskeltavat kielet ja oppilaiden äidinkielet näkyvät luontevasti koulun arjessa. Kielitietoiset työtavat edellyttävät opettajien yhteistyötä. Koulussa luodaan yhteistyölle rakenteet ja toimintaedellytykset. Jokainen opettaja on opettamansa oppiaineen kielen opettaja ja kielellinen malli oppilaille. Kielitietoista toimintakulttuuria ei synny ilman kielitietoista johtamista.

Opettajat tukevat pedagogisilla ratkaisuillaan yhteisöllisen, osallistavan, kielitietoisien ja oppivan yhteisön toimintakulttuurin rakentumista. Opettajien välinen yhteistyö toimii esimerkkinä oppilaille. Opettajien ja koko henkilökunnan vahvuudet voidaan huomioida opetuksen järjestämisessä. Tietojen ja taitojen jakaminen edistää myös yhteisöllisyyttä. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen tiedostaminen ja niiden jatkuva kehittäminen on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja niiden harjoittamiseen tarjotaan oppilaille paljon monipuolisia mahdollisuuksia osana kouluarkea mutta myös erillisinä kokonaisuuksina.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on luonnollinen osa koulun arkea. Vanhempainyhdistys tai -toimikunta antaa vanhemmille mahdollisuuden vaikuttaa oppilaiden koulunkäyntiin. Nivelvaiheissa (varhaiskasvatus - alkuopetus, alakoulu - yläkoulu, yläkoulu - toinen aste) tehdään yhteistyötä mahdollisimman sujuvien siirtymien varmistamiseksi. Koulu huomioi huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä yhdenvertaisuuden ja positiivisen erityiskohtelun esim. käyttämällä oppilaan asioita koskevista palaverieista tulkkipalveluita, tiedottamalla tarvittaessa Wilman lisäksi paperitulosteilla sekä sopimalla luku- ja kirjoitustaidottomien huoltajien kanssa sopivimmista tiedotuskäytännöistä.

Koko koulun henkilöstö ja siellä toimivat aikuiset ovat yhdessä rakentamassa koulun toimintakulttuuria. Henkilöstöön kuuluvat niin opettajat, koulunkäynnin ohjaajat, opiskeluhuoltohenkilöstö, aterial- ja puhtaanapitohenkilöstö, vahtimestarit kuin koulunuorisotyökin. Kaikki koulussa toimivat aikuiset tiedostavat olevansa esimerkkinä lapsille ja nuorille. Jokainen ymmärtää myös positiivisen palautteen merkityksen myönteisen ilmapiirin muodostumisessa. Myönteinen ilmapiiri tukee oppilaiden oppimista ja kouluun kiinnittymistä sekä henkilökunnan työhyvinvointia.

Koulussa voidaan mahdollistaa erilaisia tukitoimia lukujärjestysteknisillä asioilla. Tuntien palkittaminen esimerkiksi tietyn luokka-asteen sisällä mahdollistaa joustavia ryhmittelyjä ja esimerkiksi yleisopetuksen luokkien ja erityisopetuksen luokkien välistä yhteistyötä. Joustavat ryhmittelyt edellyttävät siihen sopivia tiloja. Hyvällä suunnittelulla mahdollistetaan myös samanaikais- ja yhteisopettajuus sekä tukiopetuksen järjestäminen. Kouluilla on mahdollisuus päättää itselleen sopivat, oppimista parhaiten tukevat ajantasaiset oppimateriaalit.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo on toimintakulttuurin keskeinen periaate. Kajaanin kaupungin perusopetuksessa toimii tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä,

jossa on edustaja jokaisesta koulusta. Kouluissa noudatetaan kaupungin ohjaavaa suunnitelmaa sekä jokaisella koululla vuosittain laadittavaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa. Toimintakulttuuria luodaan niin, että ne edistävät kaikkien kouluyhteisön jäsenten yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia. Oppilaskuntatoiminnan sekä tuki- ja kummioppilastoiminnan kautta oppilaat pääsevät osallistumaan ja vaikuttamaan oman koulun toimintaan. Ryhmittymisen kautta voidaan edistää omaan ryhmään ja kouluun kiinnittymistä.

Yhteisistä toimintatavoista ja säännöistä kiinnipitäminen on tärkeää ja kaikki sitoutuvat niihin. Kurinpidolliset toimenpiteet ovat opettajien vastuulla ja he toimivat niissä yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti. Kurinpitotoimet kirjataan Wilman lomakkeille. Kurinpitotoimien yhteydessä on tärkeää opettaa oppilaille syy-seuraussuhteista niin, että oppilas ymmärtää mistä rangaistus johtuu. Kiusaaminen on ehdottomasti kiellettyä. Jokaisella koululla on käytössä kiusaamisen vastainen ja siihen puuttumisen malli, jota noudatetaan. Myös työrauhongelmiin puututaan tehokkaasti ja käyttöön voidaan ottaa esimerkiksi Niilo Mäki -instituutin työrauhamalli. Haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisyyn ja hallintaan kaupunki kouluttaa henkilöstöä mm. MAPA-koulutuksella.

Kajaanin koulujen toimintakulttuuria ohjaavat keskeisimmät painopistealueet on tiivistetty alla olevaan kuvaan. Kajaanin kouluissa valitaan yksi tai useampi painopistealue, jotka sisällytetään lukuvuosisuunnitelman tavoitteisiin ja joita kehitetään lukuvuoden aikana osana koulun arkea. Valittujen painopistealueiden toteutuminen arvioidaan keväällä [lukuvuosisuunnitelman](#) [lukuvuosisuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden](#) arvioinnin yhteydessä.

Oppimista voidaan tukea monilla erilaisilla opetusjärjestelyillä. Koulun toimintaympäristö huomioiden opetusta voidaan järjestää monipuolisesti. Koulutyötä voidaan toteuttaa koulurakennuksissa mutta myös niiden ulkopuolella. Oppimisympäristöjen ja työtapojen osalta korostetaan oppilaiden aktiivisuuden ja osallisuuden lisäämistä sekä oppimisen tuen vastaanottamista.

Oppimisympäristöjä muokataan ja työtapoja valitaan vastaamaan oppilasryhmän tarpeita. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sermien, kuulosuojaimien tai eriyttävien oppimateriaalien käyttöä.

Opetuksen eheyttämistä voi tapahtua esimerkiksi luokan sisällä eri oppiaineissa, eri opetusryhmien välisessä yhteistyössä tai koko koulun tasolla. Kajaanissa opetuksen eheyttämistä voidaan toteuttaa lukuvuoden aikana kuvaan kuvatuilla tavoilla.

Opetuksen eheyttämisen toteutustapoja

Kajaanin perusopetuksessa jokainen oppilas osallistuu vähintään kahteen monialaiseen oppimiskokonaisuuteen lukuvuoden aikana.

Oppimiskokonaisuudet valitaan seuraavista teemoista

- Luku- ja kirjoitustaito kunniaan
- Kansainvälisyys, kielet rikkaudeksi
- Koulunkäyntitaidot
- Aktiivista toimintaa yrittäjyyden ympärillä

- Kuulkaa korkeimme kuiskintaa-meidän maakuntamme
- Liikunta ja hyvinvointi
- Muu, koulun/luokan oma oppimiskokonaisuus.

Koulu päättää lukuvuosisuunnitelmassaan oppimiskokonaisuuksien tavoitteista ja sisällöistä. Koulu vastaa siitä, että oppimiskokonaisuuksista tulee monipuolisia, ja ne vaihtelevat vuosittain.

Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen (suunnittelu, toimintaperiaatteet, oppimisympäristöt, työtavat, työnjako ja mahdollinen yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden kanssa).

Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan siten, että ne sisältävät usean eri oppiaineen sisältöjä. Oppilaat voivat osallistua oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun. Teemapäivät, tapahtumat ja retket ovat hyviä keinoja tuoda oppiainerajoja ylittäviä aiheita kouluun.

Oppimiskokonaisuuksien toteutumista arvioidaan lukuvuosisuunnitelman arviointiosuudessa. Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuksien aikana ja osaamista voidaan arvioida itsearviointeilla.

Oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon voimassa oleva kaupunkistrategia.

5–6 luokilla tarjotaan 1vvt oppimiskokonaisuuksia STEP-alueista (sosiaaliset taidot, työelämätaidot ja yrittäjyys, elämäntaito ja paikallisuus) 2–4 koulun oman aikataulun ja suunnitelman mukaan. Toteutuminen kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa vuosittain.

kasvatuskumppanuus

Paikallisuus

- Luonto (Oulujärvi, Talvivaara)
- Paikallishistoria (Kainuu ja Kajaani)
- Merkkihenkilöt (mm. Leino, Lönnrot, Kekkonen, Renfors, Klanto)
- Yhteistyö koulun sisällä, koulujen välillä, päiväkotien ja vanhusten kanssa sekä yritysyritys

Elämän hallintataidot

- Vastuullisuus ja motivaatio
 - Itsetuntemus ja tunnetaidot, paineensietokyky
 - Oman talouden hallinta ja arjen taidot
 - Terveys, fyysinen ja henkinen jaksaminen sekä liikunnan merkitys yksilön hyvinvointiin ja oppimiseen
 - Tietotekninen osaaminen ja medialukutaito
- OPS 2016:monilukutaito

Työelämäosaaminen

- Tulevaisuusnäkökulma
- Positiivinen elämänsenke, myönteinen minäkuva
- Sivistys ja oppiminen
 - Perustaidot: matemaattiset taidot, lukutaito, kirjoitustaito, kielitaito, tiedonhankinta- ja käsittelytaidot
 - Tietotekninen osaaminen
 - Oppimisen yksilöllisyys ja motivoivuus, oppimaan oppimisen taidot
 - Oppimisympäristön merkitys (turvallisuus, viihtyisyys, siisteys, työrauha)
- Yrittäjyys

Sosiaaliset taidot

- Toisen ihmisen kunnioittaminen, arvostaminen ja kuunteleminen
 - Suvaitsevaisuus ja tasa-arvoisuus
 - Käytöstavat
 - Vuorovaikutustaidot
 - Yhteistyötaidot
 - Ryhmätyötaidot
- Yhteisöllisyys ja osallisuus

oppimiskokonaisuudet

STEP-alueet

5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

5.6.6 Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Kajaanissa tarjotaan perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta. Lisävalo-opetus on tarkoitettu oppilaille, joiden kehittyvä kielitaito on alkeiskielitaito (A1) tai alle ja/tai joiden koulunkäyntitausta on puutteellinen tai vähäinen ja/tai, jotka ovat siirtymässä yleisopetukseen sen loppuvaiheessa. Valmistavan opetuksen päättövaiheessa arvioidaan oppilaan kielitaito kaikilla kielen osaamisen alueilla. Oppilaille tehdään Kajaanin kaupungissa yhdenmukainen kielitaitotesti. Arviointi tapahtuu valmistavan opetuksen opettajan, lisävalo-opettajan ja valmistavan opetuksen erityisopettajan yhteistyönä.

Perusopetuksessa järjestettävää lisäopetusta antaa lisävalo-opettaja. Suositus on, että lisävalo-opettajan vastuulla on enintään kahdeksan lisävalo-oppilasta. Lisävalo-opettaja antaa opetuskielen tukiopetusta. Opetusta voidaan toteuttaa samanaikaisopettajuutena tai pienryhmäopetuksena. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan valmiuksia lukea, ymmärtää ja tulkita eri oppiaineiden tekstejä sekä tuottaa niitä.

Valmistavan opetuksen lisäopetuksesta tehdään suunnitelma jokaiselle oppilaalle. Pohjana suunnitelmalle on valmistavan opetuksen opinto-ohjelma, jonka tiedot valmistavan opetuksen opettaja siirtää lisävalo-opettajalle, joka kirjaa tiedot suunnitelmaan. Lisävalo-opetuksen suunnittelusta vastaa lisävalo-opettaja yhteistyössä valmistavan opetuksen opettajan ja valo-opetuksen erityisopettajan kanssa.

Lisävalosuunnitelman seuranta tehdään lisävalo-opettajan, suomi toisena kielenä opettajan ja tarvittaessa muiden oppilasta opettavien opettajien yhteistyönä. Lisävalosuunnitelmaa seurataan kaksi kertaa vuodessa syys- ja kevätlukukaudella seurantapalaverissa, joihin lisävalo-opettaja kutsuu oppilaan ja huoltajat, kieli- ja kulttuurikoordinaattorin sekä tarvittaessa oppilashuoltohenkilöstöä. Lisävalon loppuksi oppilaat tekevät Kajaanin kaupungissa käytetyn yhdenmukaisen kielitaitotestin uudelleen. Lisävalo-opetuksen päättyessä suunnitellaan jatkopolku yhdessä oppilasta opettavien opettajien kanssa ja tarvittaessa yhteistyössä moniammatillisen työryhmän kanssa. Nivelvaiheessa olevien oppilaiden kohdalla tehdään yhteistyötä oppilaanohjaajan kanssa.

5.6.6 5.6.7 Yhdysluokkaopetus

Kajaanin perusopetuksessa määritellään lukuvuosittain koulukohtaisesti yhdysluokkien tarve. Yhdysluokat suunnitellaan vähintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Luokilla opiskellaan vuorokurssijärjestelmän mukaisesti kahden vuoden jaksoissa (1–2, 3–4, 5–6) uskonnossa, ympäristöopissa, historiassa, yhteiskuntaopissa

ja taito- ja taideaineissa. Parittomina syksyinä alkaa parillinen vuorokurssi. Muut oppiaineet opiskellaan oman vuorokurssin opetussuunnitelman mukaisesti.

Yhdysluokissa noudatetaan Kajaanin kaupungin yhteisiä opetussuunnitelman sisältöjä ja Kajaanin kaupungin perusopetuksen hyväksyttyä tuntijakoa. Tässä huomioidaan riittävä tuntiresursointi (esim. 4. vuosiluokan historia, 6. vuosiluokan ruotsi).

Perusopetuksen erityisluokissa opetus järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan integrointimahdollisuutta hyödyntäen.

5.6.7 5.6.8 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Kajaanin perusopetuksessa etäyhteyksiä voidaan hyödyntää oppilaan oman äidinkielen ja oman uskonnon opetuksessa.

Vastuu etäopetustunnin oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta on etäopetusta järjestettävällä koululla. Etäopettaja vastaa oppitunnin pedagogisesta suunnittelusta ottaen huomioon mm. oppilaiden tarpeet, opetusteknologian hyödyntämisen sekä tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön.

Mikäli oppilaan terveydellinen tila on sellainen, ettei hän voi osallistua koulun tiloissa järjestettävään opetukseen, hänelle voidaan perusopetuksen tulosalueen johtajan hallintopäätöksellä (PoL 18 §) antaa yksilökohtaista etäopetusta.

Oppilaan ollessa Palokankaan koulussa, hän voi tarvittaessa osallistua sairaalaopetukseen robotin välityksellä.

5.6.8 5.6.9 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

5.6.8.1 5.6.9.1 Sairaalakouluopetus

Perusopetuslain 4 a § velvoittaa sairaalan sijaintikunnan järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista. Kajaanin perusopetuksen Palokankaan koulussa annettava sairaalaopetus on osa Kajaanin kaupungin perusopetusta, mutta opetuksessa noudatetaan oppilaan opetuksen järjestäjän mukaista opetussuunnitelmaa. Koulun oppilaina ovat Kainuun alueelta tulevat peruskoululaiset, jotka ovat tutkimuksissa tai hoidossa Kainuun keskussairaalassa. Opetusta järjestetään myös päiväopetuksena erikoissairaanhoidon piirissä avohoidossa oleville peruskoulun oppilaille erillisen koulusopimuksen mukaan.

Koulussa toimii viisi opetusryhmää, jotka ovat kaikki yhdysluokkia. Kolmessa ryhmässä (alakoulun osastoluokka, yläkoulun osastoluokka sekä vaativan tuen erityisluokka) on osastohoidossa olevia oppilaita ja kahdessa ryhmässä oppilaat

käyvät koulua kotoa pitäen ns. avoluokassa (alakoulun avoluokka ja yläkoulun avoluokka). Osa opetuksesta annetaan osastoilla (lastentautien osasto).

Sairaalakoulun oppilas on aina ensisijaisesti hoidossa, ja hoitoon liittyvät toimet ovat usein koulutuntien aikana. Sairaalan salassapitovelvollisuus koskee myös kouluasioita. Oppilaan koulunkäynti ja hoito sovitetaan yhteen yksilöllisesti kokonaistilanne huomioiden. Opiskeltavat viikkotuntimäärät sekä oppiaineet voivat vaihdella yksilöllisesti. Sairaalaopetuksessa tavoitteena on antaa mahdollisimman tarkoituksenmukaista, yksilöllistä ja kattavaa perusopetusta. Opetus on osa lapsen ja nuoren kokonaiskuntoutusta, ja sen tarkoituksena on kohottaa oppilaan itsetuntoa, vahvistaa sosiaalisia perustaitoja ja luoda tulevaisuuden uskoa. Arkielämän taitojen ja hyvien tapojen harjoittelu kuuluvat jokaiseen koulupäivään.

Opetus Palokankaan koulussa tapahtuu pääsääntöisesti pienryhmissä oppilaan tavoitteiden suuntaisesti. Osa opetuksesta annetaan yhteisesti yli luokkarajojen esim. taito- ja taideaineissa sekä ympäristöön liittyvissä ilmiöpohjaisissa opetuskokonaisuuksissa. Valinnaisaineiden osalta pyritään siihen, että oppilas voi jatkaa omassa koulussaan valitsemiaan aineita. Turvallisuustekijöihin kiinnitetään erityisesti huomiota.

Oppilas pysyy aina myös oman koulun oppilaana opiskellessaan Palokankaan koulussa. Jakson alettua Palokankaan koulun opettaja on yhteydessä omaan kouluun saadakseen välttämättömät tiedot opetuksen järjestämiseksi.

Sairaalaopetusjakson aikana järjestettäviin seurantapalavereihin kutsutaan oppilaan ja huoltajan/laillisen edustajan lisäksi tarvittavat yhteistyötahot (esim. oman koulun, sosiaalitoimen ja hoitotahon edustaja).

Oppilaan siirtyminen omaan kouluun tehdään suunnitelmallisesti. Siirtymää tukemassa on integraatio-ohjaaja tai konsultoiva erityisopettaja. Integraatio-ohjaaja tutustuu oppilaaseen Palokankaan koululla ja on siirtämässä hyväksi havaittuja käytänteitä omalle kotikoululle. Integraatio-ohjaajan tuki suunnitellaan yksilöllisesti oppilaan tarpeen mukaan.

Osastojakson päättyessä oppilaalle suunnitellaan tarvittavat avohoidon tukitoimet, johon kuuluvat myös oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen omassa koulussa.

Avoluokassa oman koulun tuntien kokeilu aloitetaan mahdollisuuksien mukaan ja tunteja lisätään oppilaan koulukuntoisuuden vahvistuessa. Palokankaan koulun opettajat voivat olla mukana pedagogisten asiakirjojen laatimisessa. Sairaalaopetuksen aikana opiskeluhuollollinen tuki toteutetaan yhteistyössä oman koulun opiskeluhuollon kanssa. Jatko-opinnot suunnitellaan huolellisesti yhteistyössä oman koulun kanssa. TET-jaksoja ja tutustumiskäyntejä toisen asteen opilaitoksiin sekä työpaikoille voidaan järjestää yksilöllisesti.

Sairaalakoulu tekee tiivistä yhteistyötä osastojen kanssa. Osastokierroille osallistutaan viikoittain. Hoitajat osallistuvat välituntivalvontaan mahdollisuuksien mukaan. Tarvittaessa oppilas voidaan siirtää osastolle kesken koulupäivän.

~~5.6.8.2~~ 5.6.9.2 Osastoluokan oppilaana

Oppilas tulee sairaalaan osastolle aina lähetteellä. Osastolle tultuaan oppilas käy tutustumassa sairaalakouluun mahdollisimman pian ja aloittaa koulunkäynnin voimavarojensa mukaan. Huoltajille annetaan mahdollisuus tutustua kouluun ja samalla täytetään ja allekirjoitetaan oppilastietolomake, jossa on mm. lupa yhteydenpitoon oman koulun kanssa. Osastojakson aikana oppilas käy sairaalakoulua yksilöllisen suunnitelman mukaisesti.

Lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian palveluyksikköpäällikkö osallistuu Palokankaan koulun yhteissuunnittelukokoukseen muutaman kerran lukuvuodessa.

~~5.6.8.3~~ 5.6.9.3 Avoluokan oppilaana

Avoluokkapaikka edellyttää aina toimivaa hoitosuhdetta erikoissairaanhoidon piirissä. Lisäksi oppilaan oma koulu on tarjonnut kaiken mahdollisen avun oppilaan koulukäynnin tukemiseksi. Konsultoivat erityisopettajat työskentelevät oppilaan asiassa pääsääntöisesti ennen avoluokkapaikan hakemista.

Avoluokkaan haetaan siten, että huoltaja/laillinen edustaja ja oman koulun edustaja täyttävät yhdessä avoluokkahakemuksen, joka lähetetään sairaalakouluun. Hakuaika on jatkuva. Avoluokkatoiminnan ohjausryhmä päättää oppilaaksi ottamisen. Ohjausryhmässä on hoidon ja sairaalakoulun edustajia (rehtori, konsultoivat erityisopettajat, erityisluokanopettaja, koulunkäynninohjaaja, integraatio-ohjaaja ja vastaava koulukuraattori) sekä Kajaanin kaupungin kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija.

Koulunkäynnin alkaessa allekirjoitetaan avoluokkasopimus yhdessä huoltajan/laillisen edustajan ja oman koulun edustajan kanssa. Sopimuksessa määritellään tarkasti koulunkäynnin tavoitteet ja ehdot yhdessä oman koulun kanssa. Avoluokan opiskelupaikka on oppilaalle aina määräaikainen.

~~5.6.8.4~~ 5.6.9.4 Vaativan tuen erityisluokan oppilaana

Oppilaat tulevat luokkaan pääasiallisesti kehitysvammaosastolta. Luokan opettaja ja koulunkäynninohjaaja osallistuvat hoitoneuvotteluun, missä on mukana huoltaja/laillinen edustaja sekä kehitysvammaosaston sekä poliklinikan työryhmä. Koulunkäynnin aloitus sovitaan yksilöllisesti kehitysvammapoliklinikan kanssa.

Avo-oppilaaksi voi tulla harkinnanvaraisesti, jos luokassa on tilaa. Osasto-oppilaat ovat aina etusijalla. Avoluokalle haetaan ohjausryhmän ja osaston kanssa yhteistyössä kehitysvammaluokan avoluokkasopimuksella.

~~5.6.8.5~~ 5.6.9.5 Arviointi

Sairaalakoulun oppilaan arvioinnissa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita sekä paikallisia tarkennuksia. Tärkeä osa arviointia on oppilaille annettava päivittäinen palaute opiskelun ohessa. Oppilaita ohjataan myös itsearviointiin esim. koulupassin avulla. Arvioinnin tavoitteena on realistinen minäkuva sekä

myönteinen käsitys omasta oppimisesta. Lukukausi- ja lukuvuosiarviointi suoritetaan yhteistyössä oman koulun kanssa. Arviointi annetaan oppilaan oman koulun todistuksella, jonka luokanvalvoja tai -opettaja allekirjoittaa.

~~5.6.8.6~~ 5.6.9.6 Konsultatiivinen sairaalaopetus

Kajaanin perusopetuksen Palokankaan koulu järjestää konsultatiivista sairaalaopetuksen palvelua. Palvelu koskee kaikkia Kainuun esi- ja perusopetuksen oppilaita. Tämän palvelun saamiseksi ei oppilaalla tarvitse olla erikoissairaanhoidon kontaktia.

Palvelun tehtävänä on tarjota opettajalle konsultatiivista tukea kokonaisen opetusryhmän tai yksittäisen oppilaan opiskelun ja koulunkäynnin suunnittelu- ja toteuttamiseksi lähikouluperiaatteen mukaisesti. Sairaalaopetuksen konsultatiivisen palvelun avulla voidaan tukea antaa tasa-arvoisemmin erityisesti sellaisille kainuulaisille lapsille ja nuorille, jotka pitkien välimatkojen vuoksi eivät voi osallistua sairaalaopetusyksikössä järjestettävään avo-opetukseen.

Konsultaation käytänteet ja yhteistyö:

Sairaalaopetuksen konsultoivat erityisopettajat tekevät sekä ryhmäkohtaista että yksilökohtaista konsultaatiota. Yksilökohtaiseen konsultaatioon huoltajalta/lailliselta edustajalta pyydetään kirjallinen suostumus. Yhteydenotto- ja suostumuskaavake löytyy Palokankaan koulun kotisivuilta.

Konsultoivat erityisopettajat työskentelevät moniammatillisessa verkostotyöryhmässä. Verkostossa voi olla mukana esim. opettaja, koulunkäynninohjaaja, rehtori, opiskeluhuollon henkilöstöä, hoitotahon edustaja ja sosiaalitoimen edustaja. Tapauskohtaisesti verkostoon osallistuu muita yhteistyötahoja.

Sairaalaopetuksen konsultaatioprosessin kuvaus:

- yhteydenotto
- tilanteen kartoitus
- havainnointi esiopetuksen tai perusopetuksen ryhmässä
- työskentely: ryhmän ja oppilaan asiassa työskentely, yhteistyö eri tahojen kanssa
- seuranta ja arviointi
- konsultaation päättäminen

5.6.9 5.6.10 Perusopetuksen poikkeava järjestäminen

~~5.6.9.1~~ 5.6.10.1 Erityinen tutkinto

Oppilas voi jättää suorittamatta perusopetuksen oppiaineen oppimäärän tai vuosiluokan oppimäärän, mikäli oppilas on osoittanut erityisellä tutkinnolla tai muulla opetuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, että hänellä on joltakin osin ennestään oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot.

Kajaanin perusopetuksessa erityisen tutkinnon suorittamisen järjestämiseksi rehtori määrää suorituksia vastaanottavat ja arvioivat opettajat. Suoritusten vastaanottamisesta maksetaan erillinen korvaus.

Oppilas voi vaihtoehtoisesti osoittaa hallitsevansa oppiaineen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot osallistumalla kyseisen oppiaineen oppitunneille sekä suorittamalla oppitunneilla vaaditut tehtävät ja kokeet hyväksytysti.

Tämä mahdollisuus voidaan huomioida myös esim. valmistavan opetuksen aikana etenkin oppilaan siirtyessä valmistavasta opetuksesta perusopetuksen 8. tai 9. vuosiluokalle.

Erityisen tutkinnon tai vaihtoehtoisen tavan suorittamisen jälkeen oppilaalle annetaan todistus, josta ilmenee suoritettut oppiaineet ja oppimäärät.

Perusopetuksen tulosalueen johtaja tekee huoltajan/laillisen edustajan hakemuksesta (erityisen tutkinnon todistus liitteenä) PoL 18 § mukaisen hallintopäätöksen.

5.6.9.2 5.6.10.2 Oppiaineen opetuksesta pysyvästi tai kokonaan vapauttaminen

Oppilaan opetus voidaan järjestää osittain toisin myös siinä tapauksessa, jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Esitettäessä vapauttamista näillä perustein on tehtävä monialaista yhteistyötä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa. On huomioitava, että terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset.

Perusopetuksen tulosalueen johtaja tekee huoltajan/laillisen edustajan hakemuksesta PoL 18 § mukaisen hallintopäätöksen.

Hakemukseen ja päätökseen kirjataan, mitä sisältöjä oppilas opiskelee oppiaineen opiskelusta vapautuvien oppituntien aikana. Oppilaan vuosiviikkotuntimäärä ei vähene.

5.6.10 5.6.11 Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan siirtyessä toisen opetuksen järjestäjän kouluun tai valtion oppilaitokseen huolehditaan tarpeellisesta tiedonsiirrosta. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiksi ja siten siirrettäviksi tiedoksi luetaan päätös oppilaskohtaisten tukitoimien antamisesta sekä päätös perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseksi. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen luovuttaminen ei edellytä huoltajan/laillisen edustajan suostumusta.

Huoltajalta/lailliselta edustajalta tulee kuitenkin pyytää yksilöity lupa tietojen siirtoon silloin, kun halutaan luovuttaa muutakin kuin välttämätöntä tietoa tai opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaisia salassa pidettäviä tietoja, jotka ovat

tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. Myös pedagogiset asiakirjat siirretään huoltajan/laillisen edustajan yksilöidyllä tiedonsiirtoluvalla. Näissä tilanteissa käytetään erillistä pyyntö-/lupalomaketta asiakirjojen siirtämiseen.

Jos huoltaja/laillinen edustaja ei anna pedagogisten asiakirjojen siirtämiseen lupaa, asiakirjoja ei voi siirtää sellaisenaan, vaan niistä poimitaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot, jotka vaikuttavat oppilaan päivittäisen koulunkäynnin järjestämiseen ja tuen antamiseen.

Oppilaan palatessa takaisin omaan kouluunsa, koulu pyytää edelliseltä opetuksen järjestäjältä opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Tarvittaessa opetuksen järjestämistä suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan/laillisen edustajan, koulun, opiskeluhuollon ammattihenkilöiden ja/tai muiden asiantuntijoiden kanssa.

7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

7.9 Paikallisesti päätettävät asiat

7.9.1 Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Rehtori vastaa koulun resursseista ja rakenteellisista ratkaisuista, joita koskevat suunnitelmat on kirjattava koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Koulun lukuvuosisuunnitelma laaditaan yhteistyössä koulun johdon, henkilökunnan ja oppilaiden kesken. Koulun lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt (esim. jakotunnit, joustavat ryhmityt, eriyttäminen, kielitietoinen opetus, koulunkäynninohjaajien antama tuki) sekä ryhmäkohtaisten tukitoimien resursointi ja toteutus.

Lukuvuosisuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan koulutasolla vähintään kerran lukuvuodessa.

Perusopetuksen tulosalueen johtaja hyväksyy koulujen lukuvuosisuunnitelmat.

Kaikki opettajat vastaavat osaltaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisesta mm. seuraavasti:

- huomioivat oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset sekä eriyttävät tarvittaessa, esim. istumapaikka, äänikirjojen käyttäminen, liikkumisen mahdollistaminen jne. (lisää keinoja Kajaanin perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen suunnittelu ja arviointi -lomakkeessa)
 - opettavat kielitietoisesti, esim. avaten oppiaineen kielen tyypillisiä piirteitä, käsitteistöä ja sanastoa sekä opettaen tekstien tulkintaa ja tuottamista
 - toteuttavat pedagogisia ratkaisuja, esim. oppituntien strukturoinnilla
 - huomioivat opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
-

- tekevät yhteistyötä koulunkäynnin ohjaajien ja muun henkilöstön kanssa oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukemiseksi.

Kajaanin kaupungin perusopetuksen kaikkia siirtymävaiheita tuetaan mm. vanhempainilloilla, tutustumiskäynneillä sekä riittävällä tiedonsiirrolla. Tiedonsiirron tarkoituksena on opetuksen/opintojen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen siirtäminen. Lisäksi voidaan järjestää yksilökohtaisia tiedonsiirtopalaveriteita. Siirtymävaihetta tuetaan myös kiinnittämällä huomiota oppilaiden ryhmäytymiseen.

Kajaanissa siirtymävaiheessa esiopetuksesta perusopetukseen tehdään tiivistä yhteistyötä. Kouluilla ja esiopetuksen toimintapaikoissa on sovitut vastuuhenkilöt yhteistyön sujuvoittamiseksi. Koulun rehtori, yhteistyössä päiväkodin johtajan kanssa, kokoaa lukukauden alussa yhteistyötapaamisen esi- ja alkuopettajien kanssa, jossa laaditaan tai päivitetään vapaamuotoinen alueellinen esi- ja alkuopetuksen yhteistyön suunnitelma. Esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä pidetään tiedonsiirtokeskustelu kaikista tulevista oppilaista. Koulun puolelta erityisopettaja ottaa yhteyttä esiopetusryhmiin, joista oppilaita on tulossa. Esiopetussuunnitelmaan kirjataan opetuksen, oppimisen ja opiskeluhuollon osalta välttämättömät tiedot, jotka siirretään perusopetukseen luokkien muodostamisen ja sujuvan siirtymän varmistamiseksi. Näitä tietoja ovat esimerkiksi toimivat tukitoimet, Kummi3-materiaalin havainnot, KieliPeda -materiaalin koonti, matemaattisten taitojen kartoituksen havainnot. Huoltaja on tietoinen siirrettävistä tiedoista. Mikäli esioppilas on saanut esiopetuksessa lapsikohtaisia tukitoimia tai täydentävässä varhaiskasvatuksessa erityistä tai tehostettua tukea, tiedonsiirtopalaverit järjestetään yhteistyössä huoltajien, koulun, esiopetuksen ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Muiden siirtymävaiheiden käytänteet kuvataan Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjassa.

~~Oppilas voi saada oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä. Vaihtoehtoisesti oppilas voi oppilaskohtaisena tukitoimena saada erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä. Viimeksi mainitussa tukitoimessa oppilas saa yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Molemmissa tukitoimissa oppilaan luokka on tavallinen luokka. Kajaanin perusopetuksessa pienryhmät muodostetaan joustavasti oppilaiden lukujärjestykset ja tuen tarpeet huomioiden. Pienryhmään voi osallistua kerrallaan enintään 10 oppilasta.~~

7.9.2 Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyyden arvioimisen paikalliset periaatteet, käytännöt ja vastuut

Kajaanin perusopetuksen hallinto arvioi ja suunnittelee yhteistyössä koulujen rehtoreiden kanssa vuosittain ryhmäkohtaisten tukimuotojen resurssin (tukiope-
tus, erityisopettajan antama opetus) sekä henkilöstöresurssin (mm. tukiluokan-
opettajien, erityisopettajien, resurssiopettajien). Resurssien varaamisessa pyri-
tään koulujen tasapuoliseen kohteluun.

Rehtori vastaa koulunsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen resurssin suunnittelusta ja rakenteellisista ratkaisuista, joita koskevat suunnitelmat kirjataan koulun luku-
vuosisuunnitelmaan.

Opetusryhmää opettavalla luokan-/aineenopettajalla on ensisijainen vastuu ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista. Luokan-/aineenopettaja tekee yhteistyötä muiden ryhmää opettavien opettajien kanssa suunnittelemalla ja arvioimalla ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Tukimuotojen tarpeen ja riittävyyden arviointi on jatkuvaa.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa voidaan hyödyntää myös mm. yhteis- ja samanaikaisopettajuutta. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen. Vertaisoppiminen on yhdessä oppimista ja sitä, että oppilaat tukevat toisiaan erilaisissa oppimistilanteissa. Vertaisoppimista voi tapahtua eri ikäisten välillä tai samanikäisten kesken.

Mikäli opetusryhmästä vastuussa oleva luokan-/aineenopettaja on estynyt antamasta yleistä tai opetuskielen tukiopestusta, hänellä on vastuu keskustella asiasta rehtorin kanssa ja yhteistyössä selvittää, voiko joku toinen opettaja antaa ko. tukiopestusta.

Erityisopettaja on vastuussa erityisopettajan opetuksesta muun opetuksen yhteydessä. Erityisopettaja voi antaa opetusta samassa luokkatilassa tai pienemmän ryhmän kanssa toisessa tilassa, jolloin ryhmäkohtaisen tukimuodon mukaiseen opetukseen voi osallistua samanaikaisesti myös toisen opetusryhmän oppilaita. Tukimuodon tarpeen ja riittävyyden arviointi on jatkuvaa ja sitä tehdään yhteistyössä luokan-/aineenopettajan kanssa.

Oppilas voi opittavien asioiden lisäksi saada ryhmäkohtaista tukea myös esim. oppimisstrategioiden opiskeluun sekä käyttäytymiseensä.

7.9.3 Oppilaskohtaisen tuen pienryhmien koko ja muodostaminen

Oppilas voi saada oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä. Vaihtoehtoisesti oppilas voi oppilaskohtaisena tukitoimena saada erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä. Viimeksi mainitussa tukitoimessa oppilas saa yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Molemmissa tukitoimissa oppilaan luokka on tavallinen luokka. Kajaanin perusopetuksessa pienryhmät muodostetaan joustavasti oppilaiden lukujärjestykset ja tuen tarpeet huomioiden. Pienryhmään voi osallistua kerrallaan enintään 10 oppilasta.

7.9.3 7.9.4 Oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu

Mikäli oppilasta opettavat opettajat toteavat tai oppilas ja hänen huoltajansa/lailinen edustajansa tuovat esiin havaintonsa, etteivät ryhmäkohtaiset tukimuodot riitä tukemaan yksittäisen oppilaan oppimista tai koulunkäyntiä ja hän tarvitsee

säännöllisiä tukitoimia, on arvioitava oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on täytynyt antaa vähintään lukukauden verran ennen oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointia ja suunnittelua.

Kajaanin perusopetuksessa tuen tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa edetään seuraavasti:

- ~~Oppilasta opettavat opettajat~~ **Oppilaan opetuksesta vastaavat opettajat** laativat tuen tarpeen arvioinnin yhteistyössä.
- Oppilaan huoltajalle/lailliselle edustajalle annetaan mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin.
- Oppilaan ajatuksia ja näkökulmia kuullaan hänen ikänsä ja kehityksensä huomioon ottaen.
- Mikäli oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellyttää, tehdään yhteistyötä opiskelu- huoltopalvelujen ammattilaisten tai muiden asiantuntijoiden kanssa. **Monia-laista yhteistyötä tulisi kuitenkin hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite.**
- Arvioinnissa voidaan käyttää apuna myös esim. sairaalaopetuksen tai Valterikoulun konsultaatiota.
- ~~Oppilaan opettajat~~ **Oppilaan opetuksesta vastaavat opettajat** laativat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa/laillisen edustajansa kanssa arvioinnin pohjalta tuen toteuttamista koskevan suunnitelman.
- Arviointi- ja suunnitelma-asiakirja on myös päätösesitys annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista ja koulupaikasta. Oppilasta ja oppilaan huoltajaa/laillista edustajaa on kuultava päätöksen alaisiin asioihin liittyen.
- Asiakirja toimitetaan Kajaanin perusopetuksen hallintoon. Perusopetuksen tulosalueen johtaja tekee hallintopäätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta.
- Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös.
- Erityisopettaja/erityisluokanopettaja, luokanopettaja/-valvoja sekä muut ~~oppilasta opettavat opettajat~~ **oppilaan opetuksesta vastaavat opettajat** perehtyvät oppilaan suunnitelmaan huolellisesti syyslukukauden alkaessa ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran lukuvuoden aikana. Suunnitelma tarkistetaan myös useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Vastuu arvioinnin ja suunnitelman laadinnasta on erityisopettajalla/erityisluokanopettajalla.

Mikäli perusopetuksen aikana arviointivaiheessa on todennäköistä, että oppilaan koulupaikka vaihtuu, suunnitelma laaditaan yhteistyössä ns. lähettävän ja vastaanottavan koulun kanssa.

Mikäli esiopetusvaiheessa oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Näin ollen Kajaanin perusopetuksessa 1. vuosiluokan oppilaan arvioinnin/suunnitelman laadinnassa hyödynnetään esiopetusvuoden aikana pidetyistä palaverista saatuja tietoja.

7.9.4 7.9.5 Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut

Mikäli oppilas ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista (erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa) huolimatta ei kykene suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)), on tehtävä arviointi ja suunnitelma perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseksi. Arviointi tehdään osana oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointia ja suunnittelua. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia on täytynyt antaa vähintään lukukauden verran ennen oppimäärästä ja tavoitteista poikkeamisen tarpeen arviointia ja suunnittelua.

Perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös vapautettaessa oppilas tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä. Oppilas voidaan vapauttaa yksittäisen oppiaineen oppituntia koskien enintään neljän kuukauden ajaksi. Myös tässä tapauksessa on tehtävä arviointi, suunnitelma ja päätös perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseksi.

Kajaanin perusopetuksessa tuen tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa edetään seuraavasti:

- ~~Oppilasta opettavat opettajat~~ **Oppilaan opetuksesta vastaavat opettajat** laativat tuen tarpeen arvioinnin yhteistyössä.
- Oppilaan huoltajalle/lailliselle edustajalle annetaan mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin ja hänelle annetaan tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista arviointiin sekä oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.
- Oppilaan ajatuksia ja näkökulmia kuullaan hänen ikänsä ja kehityksensä huomioon ottaen.
- Arvion laadinnassa **on suositeltavaa hyödyntää** monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.
- Arvioinnissa voidaan käyttää apuna myös esim. sairaalaopetuksen tai Valterikoulun konsultaatiota.
- ~~Oppilaan opettajat~~ **Oppilaan opetuksesta vastaavat opettajat** laativat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa/laillisen edustajansa kanssa arvioinnin pohjalta tuen toteuttamista koskevan suunnitelman.
- Arviointi- ja suunnitelma-asiakirja on myös päätösesitys annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista ja koulupaikasta. Oppilasta ja oppilaan huoltajaa/laillista edustajaa on kuultava päätöksen alaisiin asioihin liittyen.
- Asiakirja toimitetaan Kajaanin perusopetuksen hallintoon. Perusopetuksen tulosalueen johtaja tekee hallintopäätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta.
- Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös.
- Erityisopettaja/erityisluokanopettaja, luokanopettaja/-valvoja sekä muut ~~oppilasta opettavat opettajat~~ **oppilaan opetuksesta vastaavat opettajat**

perehtyvät oppilaan suunnitelmaan huolellisesti syyslukukauden alkaessa ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran lukuvuoden aikana. Suunnitelma tarkistetaan myös useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Vastuu arvioinnin ja suunnitelman laadinnasta on erityisopettajalla/erityisluokanopettajalla.

Mikäli arviointivaiheessa on todennäköistä, että oppilaan koulupaikka vaihtuu, suunnitelma laaditaan yhteistyössä ns. lähettävän ja vastaanottavan koulun kanssa.

Rajatun oppimäärän ja tavoitteiden mukaista opetusta voi antaa erityisluokanopettaja tai kyseisen oppiaineen aineenopettajan kelpoisuuden omaava erityisopettaja.

10 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

10.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Eri-kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan opetuksessa huomioidaan oppilaan aikaisempi koulu- ja kulttuuritausta sekä kielelliset valmiudet. Huoltajille kerrotaan suomalaisesta koulujärjestelmästä.

Eri-kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan tukeen sisältyvät perusopetukseen valmistava opetus, tukiluokat, suomi toisena kielenä -oppimäärä ja oman äidinkielen opetus. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas siirtyy perusopetukseen ja hänelle on mahdollisuus valita suomi toisena kielenä -oppimäärä. Oppilaalla on mahdollisuus saada yksittäisiin oppiaineisiin tukea tukiluokasta.

Kajaanin kaupungissa järjestetään perusopetukseen valmistavaa opetusta perusopetusikäisille vasta maahan muuttaneille oppilaille, joiden kielitaito ei riitä perusopetuksessa opiskelemiseen. Valmistavassa opetuksen tavoitteet on kirjattu perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaan. Valmistavan opetuksen aikana oppilaita pyritään integroimaan mahdollisuuksien mukaan perusopetuksen luokkiin oppilaan ikä- ja taitotaso huomioiden. Valmistavan opetuksen päätyttyä oppilas saa osallistumistodistuksen ja hän siirtyy omaan lähikouluunsa.

Oppilaille järjestetään Kajaanissa mahdollisuuksien mukaan oman äidinkielen opetusta. Oman äidinkielen opetuksen tavoitteet on kirjattu perusopetusta täydentävään oman äidinkielen opetussuunnitelmaan.

Saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden opetuksessa pyritään tukemaan oppilaiden kieli- ja kulttuuritaustaa. Kajaanin kaupungissa järjestetään näiden kielten opetusta mahdollisuuksien mukaan, mikäli saman kielisiä oppilaita on vähintään kaksi.

10.5.1 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) – oppimäärän erityinen tehtävä

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä (S2) on tarveperusteinen ja usein määräaikainen oppimäärä, jolla on omat tavoitteet, sisällöt ja arviointi. Tavoitteena on, että oppilas saavuttaa riittävän suomen kielen taidon ja siirtyy mahdollisuuksien mukaan suomi äidinkielenä ja kirjallisuus -oppimäärään (S1).

S2-oppimäärän keskeisenä tehtävänä on tukea oppilaan suomen kielen taidon kehittymistä kaikilla kielen osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen), vahvistaa monilukutaitoa sekä kehittää valmiuksia hankkia, käsitellä, arvioida ja tuottaa monimuotoisia tekstejä. Opetus tukee oppilaan kasvua eri tiedonalojen kielen käyttäjäksi sekä ohjaa häntä kehittämään kielitietoisuuttaan ja monikielistä osaamistaan elinikäisen oppimisen näkökulmasta.

Lisäksi oppimäärä vahvistaa oppilaan kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä tukee hänen kasvuaan suomenkielisen kieliyhteisön jäseneksi. Tavoitteena on, että oppilaalla on riittävät kielelliset valmiudet jatko-opintoihin ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen.

10.5.2 S2-opetuksen toteuttaminen

Kielitietoinen toimintakulttuuri

S2-opetus toteutetaan osana kielitietoista toimintakulttuuria. Tämä tarkoittaa, että oppilaan kielet, kielelliset valmiudet ja kulttuurinen tausta huomioidaan systemaattisesti opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kielen merkitys oppimisessa tunnustetaan kaikissa oppiaineissa.

Jokainen opettaja toimii kielellisenä mallina ja opettaa sisältöjen ohella oman oppiaineensa kieltä, kuten käsitteitä, tekstilajeja ja ilmaisutapoja. Oppilaan kieli- ja kulttuuritaustan ymmärtäminen on keskeinen osa oppilaantuntemusta ja edellytys tarkoituksenmukaiselle eriyttämiselle. Eriyttäminen tukee oppimismotivaatiota, oppimisen etenemistä sekä sosiaalisten taitojen kehittymistä.

Kodin ja koulun yhteistyössä on tärkeää varmistaa, että tieto koulun toimintatavoista on huoltajille helposti ymmärrettävää ja saavutettavaa. Tiedottamisessa käytetään selkokieltä ja tarvittaessa tulkkausta. Huoltajille kerrotaan myös kielen oppimisen merkityksestä sekä oman äidinkielen tärkeydestä.

Opetuskielen tukeminen

Oppilaan suomen kielen kehittymistä tuetaan sekä S2-oppimäärän opetuksessa että kaikissa oppiaineissa hyödyntämällä tiedonalojen kielen oppimista tukevia työtapoja, kuten:

- keskeisten käsitteiden avaaminen ja aiheen sanastoon tutustuminen opetuksen aluksi
 - S2- ja selkokielisten oppimateriaalien käyttö
 - mallitekstien hyödyntäminen oman tekstin tuottamisen tukena
 - visuaalisten tukikeinojen käyttö, kuten piirtäminen ja kuvat
 - toisto ja kertaaminen
-

- selkeä ja jäsennelty opettajan puhe
- aikaa ajattelulle ja vastaamiselle
- ymmärtämisen jatkuva varmistaminen
- aktiivisen osallistumisen ja vuorovaikutuksen tukeminen
- toiminnalliset työtavat

Tiedonalojen kielen oppimista tuetaan erityisesti opetuskielen tukiopetuksella. Tuki voidaan toteuttaa oppituntien aikana samanaikaisopetuksena, pienryhmäopetuksena tai oppituntien ulkopuolella.

Tukiluokanopettajilla tai muilla tukiopetusta antavilla opettajilla on keskeinen rooli opetuskielen oppimisen tukemisessa. Päävastuu oppiaineen opetuksesta ja arvioinnista on kuitenkin aina aineenopettajalla tai luokanopettajalla. Samanaikaisopetus ja yhteisopettajuus edellyttävät opettajien yhteissuunnittelua.

Eriyttäminen ja oppilaan osallisuus

Tuen järjestämisessä huomioidaan oppilaan kielenoppimisen vaihe ja oppimistarpeet. Opetuksessa otetaan huomioon oppiaineiden kielelliset vaatimukset ja tuetaan oppilaan osallistumista ikätasoa vastaavaan opetukseen.

Oppilas työskentelee samojen sisältöjen ja tekstien parissa kuin muut oppilaat, mutta tehtäviä ja työtapoja eriytetään hänen kielitaitonsa mukaisesti. Tavoitteena on ohjata häntä käyttämään suomen kieltä oppimisen kielenä. Tarvittaessa oppilas voi käyttää omaa äidinkieltään oppimisen tukena.

Yhteistyö ja vastuunjako

Kajaanissa jokainen koulu nimeää S2-opetuksesta vastaavan opettajan. Tukiluokanopettaja tekee tiivistä yhteistyötä S2-opettajan kanssa ja tukee oppilaita erityisesti heidän siirtyessään valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen. Kajaanin perusopetuksessa toteutetaan valmistavan opetuksen lisäopetusta, jota toteuttaa lisävalo-opettaja. Hän tekee tiivistä muiden opettajien sekä kieli- ja kulttuuri-koordinaattoreiden kanssa.

Eri oppiaineiden kielen ja käsitteistön opetus on osa kaikkien opettajien työtä, ja jokainen opettaja vastaa oman oppiaineensa opetuskielestä.

Suomea toisena kielenä opiskelevien oppilaiden opetuksessa:

- huomioidaan oppiaineille ominaiset käsitteet, tekstilajit ja kielelliset vaatimukset
- arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden olemassa olevaa kielivarantoa
- Tuetaan ja vahvistetaan oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä.

S2-opetuksessa tehdään jatkuvaa yhteistyötä:

- S1-oppimäärän opettajien
 - muiden oppiaineiden opettajien
 - maahanmuuttajien tukiluokan opettajan
 - erityisopettajan
-

- huoltajien
- kieli- ja kulttuurikoordinaattorin sekä
- mahdollisen oman äidinkielen opettajan kanssa.

Yhteistyö tarkoittaa käytännössä yhteissuunnittelua ja yhteisarviointia. Oppilaan kohdalla määritellään selkeästi opetuksen suunnittelusta, arvioinnista ja tiedonsiirrosta vastaavat opettajat.

10.5.3 S2-opetuksen järjestäminen

S2-opetus järjestetään suunnitelmallisesti ja oppilaan tarpeiden mukaisesti:

- S2-opetus on suunnitelmallista, ja sitä antaa S2-opettaja
- oppilaan kielivariantoa voidaan hyödyntää oppimisen tukena, mutta oppimisen pääkieli on suomi
- tavoitteet ja keskeiset käsitteet tehdään näkyviksi ja ymmärtäminen varmistetaan
- käytetään ajantasaisia, monipuolisia ja oppijalle sopivantasoisia materiaaleja
- oppilas osallistuu samoihin teksteihin ja tekstilajeihin kuin muut oppilaat
- oppilaantuntemusta hyödynnetään opetuksen suunnittelussa
- huoltajien ja oman äidinkielen opettajan asiantuntemusta hyödynnetään
- huomioidaan kielten väliset erot opetuksessa
- käytetään eriyttäviä työtapoja ja tehtäviä oppimisen tukemiseksi.

S2-opetuksen toteutustavat

S2-opetus voidaan järjestää:

- erillisessä S2-ryhmässä
- samanaikaisopetuksena yleisopetuksessa
- yhdistelmänä (osa tunneista yleisopetuksessa, osa S2-ryhmässä)
- eriytettynä opetuksena yhteisessä ryhmässä, huomioiden S1- ja S2-tavoitteet.

Oppilaalla on oikeus saada tukea ensisijaisesti omassa opetusryhmässään. Tuki voi olla:

- ryhmäkohtaisia tukimuotoja (esim. yleinen tukiopeetus, opetuskielen tukiopeetus, erityisopetus)
- oppilaskohtaisia tukitoimia yksilöllisten tarpeiden mukaan.

10.5.4 Oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteettien kehittyminen

Kajaanin perusopetuksessa oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä tuetaan suunnitelmallisesti osana koulun toimintakulttuuria. Toiminnan lähtökohtana on oppilaiden yhdenvertainen kohtaaminen. Oppilaiden erilaisia kieli- ja kulttuuritaustoja arvostetaan ja ne tehdään näkyväksi. Moninaisuus huomioidaan sekä opetuksessa että muussakin koulun toiminnassa ja sen suunnittelussa.

Oppilaita ohjataan rakentamaan monikielistä identiteettiään hyödyntämällä kaikkia osaamiaan kieliä oppimisessa. Samanaikaisesti heitä tuetaan

käyttämään suomen kieltä oppimisen kielenä. Kieli- ja kulttuuri-identiteetin ymmärretään olevan yksilöllinen, moninainen ja ajassa kehittyvä.

Kajaanin perusopetuksessa:

- arvostetaan ja tehdään näkyväksi oppilaiden kieli- ja kulttuuritaustoja
- huomioidaan kielten ja kulttuurien moninaisuus koulun arjessa ja lukuvuosisuunnitelmassa
- tuetaan oppilaiden monikielisyyttä ja kannustetaan hyödyntämään heidän kielivarojaan oppimisessa
- ohjataan oppilasta käyttämään suomen kieltä oppimisen kielenä
- vahvistetaan oppilaiden osallisuutta, vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä koulun arjessa
- tuetaan oppilaiden kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä pitkäjänteisesti
- edistetään kielitietoista toimintakulttuuria kaikissa oppiaineissa
- toimitaan toisia kunnioittavasti ja kannustetaan solmimaan kaverisuhteita yli kieli- ja kulttuurirajojen
- huolehditaan, että kieli- ja kulttuuri-identiteetin tukeminen on koko kouluyhteisön yhteinen tehtävä.

10.5.5 Oman äidinkielen opetus

Kajaanin kaupungin perusopetuksessa oman äidinkielen opetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan kaksi oppituntia viikossa. Oman äidinkielen opetukseen on oma opetussuunnitelma. Opetusta järjestetään, kun opetusryhmässä on vähintään neljä oppilasta ja löytyy sopiva opettaja. Saamen ja romanikielen ryhmissä minimi ryhmäkoko on kaksi oppilasta. Oppilaan oman äidinkielen taito tukee suomen kielen oppimista sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tämän vuoksi oman äidinkielen opetuksella on keskeinen merkitys oppilaan kokonaiskielitaidon kehittämisessä. Oman äidinkielen opetukseen voivat osallistua perusopetuksen oppilaat sekä iValo -oppilaat.

Huoltajia tiedotetaan oman äidinkielen opetuksen merkityksestä ja saatavuudesta Wilman kautta sekä oppilaspalavereissa. Tiedottaminen aloitetaan jo valmistavan opetuksen aikana, ja se jatkuu oppilaan siirtyessä yleisopetukseen. Jos oppilas ei siirtymävaiheessa osallistu oman äidinkielen opetukseen, mahdollisuudesta tiedotetaan myöhemminkin Wilman kautta ja oppilaspalavereiden yhteydessä.

Opetus voidaan järjestää muualla kuin oppilaan omassa koulussa. Huoltaja vastaa mahdollisista kuljetuksista. Opetus on maksutonta ja vapaaehtoista. Ilmoittautuminen järjestetään vuosittain keväällä, ja kieli- ja kulttuurikoordinaattorit tiedottavat kouluja ilmoittautumisajoista ja -käytännöistä. Opetukseen sitoudutaan koko lukuvuodeksi. Oppilas saa osallistua lukuvuoden aikana yhden oman äidinkielen opiskeluun.

Yhteistyötä oman äidinkielen opettajan kanssa vahvistetaan esimerkiksi Wilma-merkinnöillä, yhteisillä tapaamisilla ja oppilaspalavereissa. Oman äidinkielen opettajat ovat osa kouluyhteisöä, vaikka opetus järjestetään usein koulupäivän ulkopuolella. Lukuvuoden päätteeksi oppilas saa erillisen arvioinnin

ja se annetaan lukuvuositodistuksen liitteenä. Oman äidinkielen opetuksesta ei tule virallista arvosanaa peruskoulun päättötodistukseen.

10.5.6 Siirtyminen S2-oppimäärästä S1-oppimäärään

Perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen oppilas siirtyy yleisopetukseen. Tarvittaessa oppilas voi osallistua perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen, jos hänen opetuskielen taitonsa edellyttää edelleen vahvaa tukea. Valmistava opetus, valmistavan opetuksen lisäopetus ja S2-oppimäärän opetus muodostavat oppilaan tarpeiden mukaisesti joustavan jatkumon.

S2-oppimäärän tarkoituksenmukaisuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään oppimäärän sopivuuteen nivelvaiheissa, esimerkiksi siirryttäessä 3. tai 7. vuosiluokalle. Tavoitteena on siirtyminen S2-oppimäärästä S1-oppimäärään, kun oppilaalla on riittävä suomen kielen taito kaikilla kielitaidon osa-alueilla sekä tiedonalojen kielessä.

Oppimäärän valinta

Oppilaan valmiuksia opiskella S1-oppimäärää arvioidaan pedagogisen arvioinnin perusteella. Arvioinnin tekevät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. S2 oppimäärää opettava opettaja vastaa kielitaidon kokonaisarviosta, muut opettajat täydentävät arviota havaintojensa perusteella opiskelukielen sekä eri tiedonalojen kielten osaamisen ja opiskeluvälineiden osalta. Näin voidaan muodostaa luotettava kokonaiskuva oppilaan kielitaidosta eri tilanteissa.

Arvioinnissa tarkastellaan:

- oppilaan kielitaidon kehittymistä eri osa-alueilla
- oppilaan valmiuksia opiskella eri oppiaineita opetuskielellä.

Arvioinnin tukena voidaan käyttää erilaisia kielitaidon arviointivälineitä, kuten valtakunnallista S2-koetta 6.- ja 9.-vuosiluokalla. Oppimäärän valinta tehdään aina oppilaan edun mukaisesti. Tavoitteena ennen S1-oppimäärään siirtymistä voidaan pitää kielitaidon tasoa B2.2.

Oppimäärän valinta ja vaihtaminen:

- Aloitteen oppimäärän vaihtamisesta voi tehdä oppilasta opettava opettaja tai oppilaan huoltaja.
- Oppimäärän vaihtamisesta käydään huoltajan kanssa keskustelu, jossa kerrotaan muutoksen tavoitteista ja vaikutuksista opintoihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin.
- Opettajat arvioivat oppilaan suomen kielen taitoa ja suosittelevat tarkoituksenmukaista oppimäärää.
- Huoltaja tekee lopullisen päätöksen oppimäärästä.
- Palaverissa laaditaan keskustelupöytäkirja, johon siirto perustellaan. Pöytäkirjan täyttää S2-opettaja. Koulusihteeri kirjaa päätöksen oppilastietojärjestelmään sekä arkistoi pöytäkirjan.

Siirtymä suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja opettajien kanssa. Siirtymävaiheessa hyödynnetään tukiluokan opettajien tukea sekä esimerkiksi yhteis- ja samanaikaisopettajuutta ja muita joustavia opetusjärjestelyjä. Oppimäärän vaihtamista ei suositella 9.-luokan aikana.

Opinto-ohjelmat ja suunnitelmat oppimisen tukena

Valmistavassa opetuksessa laadittavaa oppilaan opinto-ohjelmaa hyödynnetään oppilaan siirtyessä yleisopetukseen. Opinto-ohjelma sisältää kuvauksen oppilaan tavoitteista, edistymisestä ja tuen tarpeista, ja se käsitellään siirtopalaverissa. Siirtopalaveriin osallistuneiden opettajien tulee siirtää opetuksen järjestämisen kannalta merkittävät tiedot kaikille oppilasta opettaville opettajille ja ohjata opettajia perehtymään oppilaan henkilökohtaiseen opinto-ohjelmaan. Valmistavan opetuksen lisäopetuksen oppilailla on oma opintosuunnitelmansa, josta vastaa lisävalo-opettaja.

Oppilaalla on oikeus saada oppimisen ja koulunkäynnin tukea ensisijaisesti ryhmäkohtaisena tukena. Tarvittaessa tuki järjestetään oppilaskohtaisena tukena.

Oppilaskohtaisen tuen järjestämiseksi:

- arvioidaan oppilaan tuen tarve
- laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma
- tehdään päätös tarvittavista tukitoimista.

11 Kaksikielinen opetus

11.3 Kaksikielinen opetus Kajaanissa

11.3.6 Kaksikielisen opetuksen (suomi-englanti) arviointikäytännöt ja opiskelun tuki

Arviointi perustuu valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan ja sen paikallisiin tarkennuksiin. Oppilaille annetaan liite englannin kielen osaamisesta päättöarvioinnin yhteydessä. Lisäksi liitteen voi saada siirryttäessä toiselle paikkakunnalle tai mikäli opiskelu kaksikielisellä luokalla päättyy muusta syystä ennen päättöarviointia.

Mikäli oppilas on aloittanut kaksikielisessä opetuksessa vuosiluokilla 1-4, hän saa päättöarvioinnissa merkinnän, että hän on osallistunut laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Jos oppilas aloittaa kaksikielisellä luokalla vuosiluokan 4 jälkeen, hän saa sen sijaan päättöarvioinnissa merkinnän osallistumisesta kielirikasteiseen opetukseen.

Jos oppilas tarvitsee tehostettua tai erityistä tukea, tuki tarjotaan suomen kielellä opetussuunnitelman mukaisesti.

Mikäli oppilaalla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, hänellä on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin. Ensisijaisesti tuen tarpeisiin vastataan oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla. Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, mikäli edellä mainituilla tuen muodoilla ei pystytä vastaamaan hänen tuen tarpeisiinsa. Tuki annetaan oppilaan kaksikielinen kielenkehitys huomioiden.